

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 23

Fylke: Sogn og Fjordane

Tillegsspørsmålnr.

Herad: Leikanger

Emne: Bordstilt til hverdag

Bygdelag: Fresvik

Oppskr. av: Erling Breilid

Gard: Bøthun

(adresse): Fresvik

G.nr. 40 Br.nr. 14

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):
 Etter opplysning frå Bendik J. Breilid, Fresvik
 91 år gmt.

SVAR

Jeldne tider var det vanleg å eta i same rummet som dei kottte. Der samlast heile huslyden. I våre dagar er det og delvis brukt. Det er for det meike i kjøkkenet maten vert kottt og lillaga og der samlast huslyden til bords.

Sp. 1. Det var vanleg brukt at huslyden sat til bords med lang bordet. Det gjorde dei allis når dei ikkje arbeida lenger berde frå heimen enn dei rakk å gå heimatt til måls. Husbonden sat i høg setet.

Sp. 2. Som regel sat heile huslyden med same bordet. Dette er vanleg brukt i våre dagar og.

Sp. 3. Det er vanleg at hus folket og tenarane et i lag på kjøkkenet og på same tid.

Sp. 4. Det er ikkje brukt å gjera forskjil på maten til husbondsfolket og tenarane.

Sp. 5. Det er mest vanleg brukt å eta på kjøkkenet til dagleg bruk.

Sp. 6. Når det kjem framande til gards eller det er gjestebod på garden vert det vanleg setka på i stova, og då er det og vanlegt at husbonden eller husbonden og kona set seg til bords med dei.

Sp. 7. Husbonden sat i høgetet og
Drenge og unge sat oppom bordet.
Kvinnfolka sat på framsida at bordet.

Sp. 8. Når barna var så små så sat
mora med dei på fanget. Det kunne
vera i bruk slik til dei var 3-4 år
eller til dei var så pass at dei kunne
sitja sjelve.

Sp. 9. I gamle dagar heitte husbondsplassen
høgetet, no er det ikkje lenger nokon
fast bodplass. Korkje for husfalket
eller tenarane.

Sp. 10. I vore dagar er det ikkje i bruk å
ha nokon fast hodeplass.

Sp. 11. I gamle dagar tok ein det ikkje
så nøye med å vaske seg på hendene
for dei gjekk til bords. Når det leid
fram til 1880 åra var det mein brukk
å leggja vekk på at ein skulde vaske
seg på hendene for ein gjekk til bords.

Mannfolka tok allis av seg hūva når
dei gjekk til bords. Det har vore fast
brukk allis og ein kjemmer ikkje til at
denne stikken ikkje har vore brukk.

Sp. 12. I gamle dagar åt alle av same
faket. Dei hadde kvar si skei, som var
laga av horn eller tre. Dei hadde ei
stor skål med mjølk som dei stakk
skeia ned i for kvar bibe graut.
Denne stikken heldt seg fram til
1900 talet. Då tok dei ålmunt til med
at kvar hadde sin tallerk sin med
graut og kvar sin mjølkedopp eller
skål. Dei gamle dage matfata var
laga av tre. Ved umskifte var det ein

gjøring på tre til skintøy. Når dei åt
graut tok dei ein bite av fatet i skeia
og leit av rotto og stakk skeia med
den delen som var att av biten i
mjølkeskåla og åt. No kildags har dei
graut på fallert og mjølk i ei skål
og et for det meste på same måten
som for, med di dei et graut med
skei og et mjølk attåt og med skei.

I eldre tid hadde dei mest graut av
poteter. Midt i grautfatet laga dei eit
auga som dei hadde smør i eller smør
og sirup eller fett (flestefett og sirup).

So stakk dei graut biten i smørauga
når dei åt. Kvar gong dei kirma,
hadde dei graut av ~~sirup~~ saupert
og hadde smørauga i.

Sp. 13. Dei sette i gamle dagar gryta
midt på golvet og auste i skåler og bar
på bordet. Når det kom ein framand
til gards som var velsett gjest i
høuset fekk han eta direkte av gryta,
han fekk då ekstra brunnevin eller
et som dei slo med i gryta ilag med
grauten. Dei sa då "et", dei skal vera
verdig å eta av gryta. Når dei hadde
kjøt hadde dei kjøtsuppe med eten i.
Ettles var det for det meste suppe
(suppan) som var kokt av vatn og
mjøl med sin mäsä. Dette kalla dei
syresuppan. Hadde dei suppan av
mjølk kalla dei det halvgraut (halgräut)

Når dei brukte halvgraut åt dei kling
attåt med smør og fisk på (fersk fisk
eller lutfisk) eller smør og gamlost på.
Når det kom framande til gards som
skulde ha ekstra traktament, fekk han
eta rjimegraut og flatbrød og til dels
steikt flest attåt.

Sp. 14. Dei brukte å leggja fisk mellom
flatbrødet med litt smør på. Um laurdag:
Kuldane eller høg tidokuldane laga dei
seg kling av flatbrød og smør og lutfisk
eller fersk fisk. fiskekling.

Sp. 15. Ja.

Sp. 16. Å drikke kaffe av stål er ikkje brukk.

Sp. 17. Frø 1870 åra var ikkje gaffelen
kommen i bruk. Gamle folk minnst at
det ikkje var komme gafflar.

Sp. 18. Karane brukte teletrommen ved
bødet. Kvinnene hadde ikkje kniv.

Sp. 19. Dei hadde kvar si stei. Steiene
stod i ei rekkja på veggen. Dei var av
tre eller horn og var som regel merkte
med bokstavar. Kva tid dei tok til å
vaske steiene er ikkje så godt å tidfesta.
Mange brukte berre å sleitje dei eller
firtte dei på trøye-erna og brottarett
og so hengje dei burtatt i rekkja på
veggen. No er steiene laga av jern eller
aluminium.

Sp. 20. Til matfat brukte dei fat som var
dreia av tre. Dei var flåare enn vanlige
freskåler. Dei kallast borast. Frø 1870 åra
var det ikkje i bruk steintyg og porcelen.

Etter ein gjekk over til skientag, fekk kvar sin eigen sallert, og den gamle skikken med fellestak gjekk meir ut av bruk.

Sp. 21. Dei brukte ikkje bord-duk på bordet i gamle dagar. Og det er ikkje brukt alltid no heller til kvardags. Der dei brukar bord-duk tek dei han av bordet for kvart måltid.

Sp. 22. Til kvardags er mykje brukt kvit-skjona bord, mange har malt bord og mange brukar vokoduk.

Sp. 23. Å dela ut maten kallaast å etla. Det var vanleg heimona som etla ut maten. Det var utetla og ferdigst stillaga på bordet til måls, utan nokon fast regel for kven som skulle forsyna seg fyrst.

Sp. 24. Det var serleg brød (flatbrød) og smør (püvt) som vart delt.

Sp. 25. Til ein vanleg arbeidskar vart det etla store porjonen ein til krummer. To leivar brød til ein vaksen kar og til vanleg 4 karar ein ei mark smør (1/4 kilo) til püvt og den vanlege ost var gamalost.

Sp. 26. Når barna er 4-5 år er det vanleg dei greider seg sjølve ved bordet. Til hjelp for dei små barna er det serleg far eller mor og ofte er det og eldre systkin.

Sp. 27. Det var ofte vanleg at dei fogg mat til småbarn, stundom tok dei kugga og mjønnen og gav småbarna og stundom gav dei i små klettar so dei päng maten i seg selis.

Sp. 28. I eldre tider var det vanleg å lesa før og etter maten. Oftast las dei høgt

N. J. VANGSNES
FRESVIK - SOGN

enten husefaren eller eit av borna.
Den stikken er ikkje slutt enda. Men det
er ikkje so alment brukt no som i
gamle dagar, oftest er det so at der det er
småborn, lærer dei desse ei bordvin som dei
les høgt. Det kann vel henda når det kjem
heilt framande at det vert gjort litt
forskjel, såleis at det vert meir alvoramt
og høgtidsfullt med bordvina så.

Sp. 29. Det var både tillate og brukt å
snakke med bordet. Og det bruktast no og
utan at det er berre husebonden som
föer ordet.

Sp. 30. Det var ikkje hei.

Sp. 31. Det var ikkje forbode å syngja
med bordet, når det vart syngje anstendige
sanger. Det hefte ofte at det vart syngje
budsers.

Sp. 32. For det meste laut dei som var
fyrst ferdige med bordet venta til dei
andre var ferdige og. Han som las etter
maten las ikkje for alle var ferdige.

Sp. 33. Det var gjeldan det var brukt å
seia takk for maten i huselyden, det
kümme vera sume stader at borna
brukt å seia det.

Sp. 34. „Signe maten! eller „Signe spissen“
eller „Signe aotao.“ (etingi).

Sp. 35. Det var ikkje alltid regel at dei
framande vart ledne til bordet um
dei kom inn under måltidet.

Sp. 36. Det var ofte vanleg når det kom
framande tilgardo mellom måltida at
det vart tillaga mat åt dei.

Sp. 37. Ein hjelpevig gjest skulde alltid

7.
ha eldra trakterent og det er soleis no
og at ein framand vert traktert med
lette mat um som vert brukt til
Kvardag i huset.

Sp. 38. Det fannst ikkje noko som heitte
Kaffi i eldre tider hjå dei fleste. I staden
for Kaffi var det suppan (suppe)
attåt brödmaten. No er det so mange
stader at Kaffekjelen står på heile dagen.

Sp. 39. Ein framand gjest fer allis eta
alleine, anten i Kjøkkenet um det er ein
Kvardag eller i stova um det er ein
helgedag.

Sp. 40 Det er nok vanleg skikk å lata
seg någa til å eta når ein er gjest.

Sp. 41. Det var vanleg gjestebudmat
for framande ryomekopp (ryomekalle)
og skeitt flest og flatbröd. Det er no
helst huumora som må vera inne og
stella med den framande, setja fram
meis mat og les han forsyna seg.

The above is a list of the names of the persons who have been
of the firm since its formation in 1850. The names of the
persons who have been partners in the firm are given in
the margin. The names of the persons who have been
partners in the firm since its formation in 1850 are given
in the margin. The names of the persons who have been
partners in the firm since its formation in 1850 are given
in the margin.

The above is a list of the names of the persons who have been
of the firm since its formation in 1850. The names of the
persons who have been partners in the firm are given in
the margin. The names of the persons who have been
partners in the firm since its formation in 1850 are given
in the margin. The names of the persons who have been
partners in the firm since its formation in 1850 are given
in the margin.